

ЗАДОРОЖНА Ольга

Львівський державний університет фізичної культури імені Івана Боберського
<https://orcid.org/0000-0001-6318-1660>
ozadorozhna@ukr.net

ОКОПНИЙ Андрій

Львівський державний університет фізичної культури імені Івана Боберського,
<https://orcid.org/0000-0001-5277-7952>
okopnuynt@gmail.com

КОПИТКО Юрій

Асоціація спортивної боротьби України
<https://orcid.org/0009-0004-8398-4662>
yurkop25@gmail.com

ТЕНДЕНЦІЇ ЗМІН У СИСТЕМАХ ВІДБОРУ СПОРТСМЕНІВ-КАНДИДАТІВ ДО НАЦІОНАЛЬНОЇ ЗБІРНОЇ КОМАНДИ УКРАЇНИ ДЛЯ УЧАСТІ В ІГРАХ ОЛІМПІАД (НА ПРИКЛАДІ СПОРТИВНИХ ЄДИНОБОРСТВ)

У статті проаналізовано особливості систем відбору спортсменів-кандидатів до національної збірної команди України для участі в Іграх Олімпіад (на прикладі спортивних єдиноборств). Актуальність роботи полягає у потребі розробки та впровадження ефективної моделі олімпійської підготовки у єдиноборствах з урахуванням сучасних тенденцій їх розвитку, яка дала б змогу гідно конкурувати з найсильнішими атлетами світу на міжнародній арені. Мета дослідження полягала у визначенні особливостей актуальних систем відбору спортсменів-кандидатів до національної збірної команди України для участі в Іграх Олімпіад (на прикладі спортивних єдиноборств) та їхньому порівнянні з попереднім олімпійським циклом.

Методи дослідження. Теоретичний аналіз, узагальнення даних літератури та мережі Інтернет, документальний метод дали змогу виявити тенденції розвитку сучасних олімпійських спортивних єдиноборств та проаналізувати системи відбору, які детермінують включення спортсменів України до стартового складу учасників на Іграх Олімпіади у сучасних спортивних єдиноборствах (фехтуванні, боксі, вільній та греко-римській боротьбі, дзюдо, тхеквондо).

Результати. Встановлено, що вимоги, представлені у системах відбору спортсменів-кандидатів до національних збірних команд України з різновидів спортивних єдиноборств, є схожими. У більшості документів відбір передбачає аналіз динаміки результатів атлетів на національних та міжнародних турнірах, конкурентоздатності та підсумків особистих поєдинків з головними суперниками, які здобули олімпійські ліцензії. Головними тенденціями змін у системах відбору спортсменів-кандидатів до національної збірної команди України для участі в Іграх Олімпіад (на прикладі спортивних єдиноборств) є удосконалення механізмів формування національних рейтингів, урахування сучасних вимог антидопінгового законодавства та потенціалу конкретного атлета не лише щодо ймовірності завоювання ним нагород найвищого ґатунку на олімпійській арені, а й підсилення команди у період проходження олімпійського відбору.

Ключові слова: атлети, відбір, олімпійська ліцензія, етапи, національна команда.

DOI: <http://doi.org/10.31891/pcs.2022.3-4.13>

1. ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Для сучасного розвитку спорту вищих досягнень притаманні бурхливе зростання обсягів та інтенсивності тренувальної роботи, розширення кількості турнірів різного рангу, невпинний пошук новітніх засобів та методів підготовки, здатних стимулювати адаптаційні перебудови в організмі спортсменів, удосконалення науково-методичного забезпечення системи підготовки. Усе це не лише дає змогу здійснити всебічний аналіз змагальної діяльності конкретного

спортсмена, а й розробити оптимальну модель цієї діяльності з урахуванням кількісних та якісних параметрів підготовленості основних суперників [1].

Ці та інші чинники зумовлюють зростання конкуренції як на головних змаганнях олімпійського циклу чи сезону, так і на інших турнірах, які виконують, швидше, оцінювальну функцію. Одним з аргументів на користь цього є те, що кількість країн, які здобули ліцензії для участі в Іграх Олімпіад 2012–2016 рр. з дзюдо, зросла порівняно з Іграми 2000–2008 рр. у півтори рази [2]. На зростання конкуренції в інших видах спорту також вказує кількість турнірів, включена до

офіційного календаря змагань відповідних міжнародних спортивних федерацій. За даними Ф. П. Сулова, у 2000-х рр. у більшості видів спорту відбулося різке збільшення кількості змагань на міжнародній арені та, водночас, їхнє зниження в межах країни. Однак результати наших попередніх досліджень дають змогу стверджувати зворотне. Аналіз офіційних календарів змагань Міжнародної федерації фехтування (FIE) вказав на те, що починаючи з 2011 р. кількість турнірів упродовж сезону у різних видах зброї було зменшено до 10 (раніше ця кількість становила 14–17) [2].

Схожа тенденція притаманна для спортивної боротьби. Якщо у чотирирічному циклі 2013–2016 рр. система олімпійського відбору включала чотири кваліфікаційні турніри, то у 2016–2020 рр. їхню кількість було зменшено до трьох. Попри те, що в олімпійському циклі 2021–2024 рр. кількість кваліфікаційних турнірів залишилася стабільною, було змінено механізм завоювання квот. Як і раніше, завоювання ліцензії у спортивній боротьбі є можливим шляхом демонстрації певного результату на чемпіонаті світу (ЧС) у рік, що передуює проведенню Ігор Олімпіади, континентальному турнірі та всесвітньому кваліфікаційному [2].

Однак у чинному олімпійському циклі передбачено, що квоти на ЧС 2023 р. будуть надані найкращим чотирьом атлетам у ваговій категорії (ВК). Ще одну квоту повинен здобути переможець поєдинку за п'яте місце (у попередніх циклах на ЧС квоту отримували шість найкращих атлетів у кожній ВК). За аналогією на всесвітньому кваліфікаційному турнірі квоту отримують двоє найкращих спортсменів у кожній ВК. Додатковий поєдинок за ліцензію запроваджено між бронзовими призерами цього турніру [4].

За цих умов здобуття олімпійської ліцензії стає дедалі складнішим завданням, тому навіть титуловані спортсмени подекуди не мають змоги виконати відповідні кваліфікаційні вимоги для відбору на Ігри Олімпіади. Зазначені тенденції розвитку олімпійських спортивних єдиноборств, безумовно, повинні бути враховані при формуванні стратегії підготовки національних збірних команд для участі у наступних Іграх Олімпіади.

2. ЗВ'ЯЗОК ТЕМИ З ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Дослідження виконано відповідно до теми 2.1 «Теоретико-методологічні основи тактики у спорті» (Номер державної реєстрації 0121U100634) Зведеного плану науково-дослідної роботи ЛДУФК ім. Івана Боберського на 2021–2025 рр.

3. АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Серед найбільш актуальних запитань, висвітлених у працях вітчизняних та зарубіжних фахівців з проблематики спортивних єдиноборств, є такі: оптимізація процесу підготовки висококваліфікованих спортсменів, аналіз результативності окремих атлетів та національних збірних команд на змаганнях різного рангу, розробка інноваційних засобів та методів підготовки, оптимізація засобів та методів контролю [5, 6, 7]. Низку досліджень присвячено аналізу змін у правилах змагань та їхньому впливу на арсенал техніко-тактичних дій спортсменів, а також запитанням техніко-тактичного удосконалення з урахуванням вікової динаміки розвитку атлетів [8, 9, 10].

4. ВИДІЛЕННЯ НЕВИРИШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ, КОТРИМ ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ ОЗНАЧЕНА СТАТТЯ

На попередніх етапах дослідження встановлено, що в олімпійському циклі 2016–2020 рр. більшість положень систем відбору спортсменів-кандидатів до національної збірної команди України були схожими [2]. Головними відмінностями були механізм визначення стартового складу учасників конкретних змагань, тривалість відбору та кількісний склад команди. Проте результати участі представників національної збірної команди України на Іграх XXXII Олімпіади в Токіо в різних видах спорту, карантинні обмеження у зв'язку із всесвітньою пандемією COVID-19 та скорочення тривалості чинного олімпійського циклу, значні зміни щодо застосування антидопінгових правил зумовлюють потребу у коригуванні підходів до формування стартових складів учасників національних збірних команд на головних турнірах сезону та чотириріччя. Відповідно, обрана тематика дослідження є актуальною.

5. ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Мета дослідження полягала у визначенні особливостей актуальних систем відбору спортсменів-кандидатів до національної збірної команди України для участі в Іграх Олімпіад (на прикладі спортивних єдиноборств) та їхньому порівнянні з попереднім олімпійським циклом (2016–2020 рр.)

Для реалізації сформульованої мети використано такі **методи дослідження**: теоретичний аналіз, узагальнення даних літератури та мережі Інтернет, документальний метод. За допомогою цих методів виявлено тенденції розвитку сучасних олімпійських спортивних єдиноборств, здійснено аналіз систем відбору, які регламентують включення атлетів України до стартового складу учасників Ігор Олімпіади, чемпіонатів світу, континентальних змагань та інших турнірів.

6. ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ З ПОВНИМ ОБҐРУНТУВАННЯМ ОТРИМАНИХ НАУКОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

Системи відбору спортсменів до офіційних міжнародних змагань та Ігор Олімпіади представлені як окремі документи, а також є складовими інших, зокрема: «Концепції підготовки спортсменів України до Ігор Олімпіади та зимових Олімпійських ігор», «Цільових комплексних програм підготовки спортсменів до Ігор Олімпіад та зимових Олімпійських ігор з видів спорту», «Кваліфікаційних критеріїв та системи відбору спортсменів до складу олімпійської збірної команди України для участі в Іграх Олімпіади та зимових Олімпійських іграх з видів спорту», «Порядку конкурсного відбору спортсменів для комплектування складу національних збірних команд з олімпійських видів спорту, визнаних в Україні»; «Положення про національні збірні команди з видів спорту, визнаних в Україні» [11].

Розробка системи відбору входить до сфери компетенції кожної національної спортивної федерації (НСФ). Окрім цього, для супроводу та моніторингу підготовки Міністерство молоді та спорту України разом з іншими уповноваженими суб'єктами затверджує список-кандидатів на підготовку до участі в Олімпійських іграх, який містить три групи спортсменів: елітну, провідну та

перспективну. Критерії включення атлетів до цих груп затверджує Міністерство молоді та спорту України [11].

У «Концепції підготовки, відбору та участі спортсменів України в Іграх XXXI Олімпіади 2016 р. у м. Ріо-де-Жанейро» головними критеріями відбору атлетів до складу національної збірної команди вважали перемогу на чемпіонаті України, виконання кваліфікаційних нормативів, відсутність порушень антидопінгового законодавства, наявність персонально завойованої олімпійської ліцензії та конкурентоздатність спортсмена чи команди у певному виді змагань.

Натомість, відповідно до «Концепції підготовки спортсменів України до Ігор XXXII Олімпіади 2020 року у м. Токіо (Японія)» [11], відбір до участі у ліцензійних змаганнях проводили між атлетами, які пройшли централізовану підготовку відповідно до затверджених цільових програм підготовки збірних команд України з видів спорту до Ігор Олімпіади, та з урахуванням рекомендацій Координаційної комісії спеціальної програми олімпійської підготовки. При цьому особистий тренер, спортсмен та головний тренер збірних команд України несли персональну відповідальність за виконання спортсменами-кандидатами до олімпійської збірної команди України затверджених індивідуальних планів підготовки та відповідність їхніх спортивних результатів затвердженим контрольним нормативам на цей період підготовки.

Відповідно до «Концепції підготовки спортсменів України до Ігор XXXIII Олімпіади 2024 року в м. Парижі (Франція)» [11] упродовж першого року олімпійського циклу 2021–2024 рр. заплановано залучення до централізованої підготовки національних збірних команд молодих спортсменів провідної та перспективних груп, особливо найближчої до дорослих вікової групи. Однак за умов однакових результатів перевага представляти Україну на кваліфікаційних відбіркових турнірах до Ігор XXXIII Олімпіади повинна бути надана досвідченим спортсменам. Своєю чергою, щороку упродовж олімпійського циклу 2021–2024 рр. за рахунок введення молодих атлетів до стартових складів національних збірних команд заплановано ротацію у складі

спортсменів-кандидатів на участь в Іграх XXXIII Олімпіади (передусім, йдеться про елітну групу спортсменів) [11].

Нині список кандидатів на участь в Іграх XXXIII Олімпіади комплектують та затверджують відповідно до наказу Міністерства молоді та спорту № 2614 «Про затвердження Порядку комплектування національних збірних команд України з олімпійських видів спорту від 18 листопада 2020 року та внесення змін до наказу Міністерства молоді та спорту України від 11 серпня 2014 року № 2624», зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 4 січня 2021 р. за № 4/35626, з урахуванням пропозицій НСФ з літніх олімпійських видів спорту.

НСФ беруть активну участь у формуванні персонального складу спортсменів-кандидатів на участь в Іграх XXXIII Олімпіади 2024 р. у м. Парижі, плануванні та здійсненні контролю за їх підготовкою. До складу олімпійських збірних команд України включають спортсменів, які демонструють результати відповідно затверджених вимог та є більш підготовленими. Як у попередніх чотирирічних циклах, у разі наявності однакових показників результативності у спортсменів, визначених системою відбору, при формуванні стартового складу збірної команди країни враховують стабільність результатів атлета та його надійність, результати зустрічей з ймовірними конкурентами, висновок комплексної наукової групи, рівень функціональної підготовленості та стан здоров'я [11].

Аналіз чинних систем відбору до стартового складу команди у різних видах спортивних єдиноборств вказав на те, що більшість їх положень є схожими. Наприклад, відбір до національної збірної олімпійської команди України з фехтування упродовж 2017–2020 рр. включав три етапи:

- Попередній (2017–2019 рр.). Кількісний склад кандидатів на участь в Іграх Олімпіади у 2017 р. становив 50 спортсменів (по 25 жінок та чоловіків), у 2018–2019 рр. – 40 спортсменів (по 20 чоловіків та жінок). Критерії відбору включали спортивні досягнення та їхню динаміку упродовж попередніх двох–трьох років, здатність до сприйняття сучасної техніки й тактики,

виконуючи найважливіші елементи у спеціалізованому виді фехтування.

- Заключний (2020 р.). Передбачав скорочення кількості кандидатів до 32 спортсменів (по 16 чоловіків та жінок), завоювання олімпійських ліцензій.

- Відбір до стартового складу на головні змагання (за 20–40 днів до них). Кількість кандидатів на участь в Іграх Олімпіади становила 24 спортсмени (по 12 чоловіків та жінок). Серед критеріїв відбору основну увагу приділено стабільності виступів спортсменів на міжнародних змаганнях.

У циклі 2021–2024 рр. відбір атлетів до національної збірної команди здійснюють на підставі рейтингу Національної федерації фехтування України (НФФУ). До стартового складу команди для участі в ЧС зараховують спортсменів, які здобули кваліфікаційні очки на всеукраїнських та міжнародних змаганнях: етапах Кубка світу (ЕКС), чемпіонаті Європи (ЧЄ), чемпіонаті та кубку України тощо. Позицію спортсмена у національному рейтингу визначають за сумою очок, набраних упродовж сезону.

У сезоні 2019–2020 рр. до національного рейтингу з фехтування зараховували очки, набрані на п'яти міжнародних змаганнях (ЕКС, «Гран-Прі», ЧЄ) та трьох всеукраїнських турнірах (чемпіонат, Кубок України, всеукраїнські змагання), на яких спортсмен виступив найбільш вдало. Натомість з 2022 р. передбачено, що після перших змагань сезону рейтингові очки, набрані спортсменом на всеукраїнських змаганнях минулого сезону, що відбулися до 31 грудня попереднього року, а також на двох перших ЕКС попереднього сезону, ділять на два і після завершення цих та наступних змагань очки, набрані на аналогічних змаганнях минулого сезону, замінюють на нові. Окрім цього, після завершення других міжнародних змагань поточного сезону, включених до календаря рейтингових змагань НФФУ, очки, які атлет набрав на всіх змаганнях минулого сезону, включно з ЧС та ЧЄ, ділять на два і після завершення цих і наступних турнірів очки з аналогічних стартів минулого сезону замінюють на нові. До рейтингу не включають результати першого з двох однакових турнірів, які були проведені упродовж цього року [12].

Кількість міжнародних та всеукраїнських змагань, за участь в яких нараховують рейтингові очки, визначають окремо для кожного виду зброї та вікової групи при затвердженні календаря рейтингових змагань тренерськими радами НФФУ [12]. Система відбору також передбачає виключення спортсмена з рейтингу за рішенням президії НФФУ (тимчасово або остаточно). Підставами для цього є вік (якщо атлет переходить з молодшої вікової категорії до наступної за віком), отримання громадянства іншої держави, заява спортсмена, довічна дискваліфікація.

У разі однакової кількості рейтингових очок вище місце посідає спортсмен, який має більше очок, отриманих на міжнародних змаганнях у відповідній віковій категорії. За умов однакової кількості очок, отриманих на міжнародних рейтингових змаганнях, вище місце посідає спортсмен, позиція якого у міжнародному рейтингу FIE є вищою [12].

Кількість рейтингових очок відрізняється залежно від способу проведення змагань («олімпійська» система, або з прямим вибуванням, «з утішанням», відбірково-колова) та їхнього рівня. В олімпійському циклі 2017–2020 рр. в усіх видах зброї кожні змагання мали коефіцієнт від «0,50» до «4,00». Очки, набрані на ЧС, множили на коефіцієнт «4,00», а ті, які здобули на Етапі Кубка України пам'яті В. О. Андрієвського, – на «0,75» [12].

Натомість в олімпійському циклі 2021–2024 рр. кількість рейтингових очок має відмінності у різних видах зброї, що зумовлено кількістю учасників міжнародних змагань та, відповідно, рівнем конкуренції. У фехтуванні на рапірах (жінки і чоловіки), шаблях (жінки і чоловіки), шпагах (жінки) у віковій категорії «дорослі» нараховують одне очко за кожен пройдений попередній тур (перемога у кожному поєдинку) у турі прямого вибування до визначення найкращих 64 учасників (у змаганнях на шпагах та шаблях серед жінок очки нараховують за умови участі у турнірі понад 150 учасників). У попередніх турах міжнародних рейтингових змагань на шпагах серед чоловіків (вікова категорія «дорослі») нараховують по одному очку за кожен пройдений попередній тур: за проходження групового туру – одне очко, за проходження наступних попередніх турів (Table-256, Table-

128 тощо) – одне очко за кожен попередній тур [12].

З цього погляду, рішення про доцільність участі у конкретних змаганнях або їхній пропуск має бути тактично виправданим, а відповідальність за нього покладено не лише на спортсмена та його особистого тренера, а й загалом на тренерський штаб.

Водночас у боксі головними критеріями відбору спортсменів були достатній міжнародний досвід та високий особистий рейтинг в світовій класифікації АІВА. Наголошено на тому, що у складі команди повинно бути 60 % спортсменів, які стали переможцями або фіналістами ЧС та ЧЄ. Іншими критеріями є такі: результат, продемонстрований на чемпіонаті України, стабільність виступів на міжнародних змаганнях, підсумки особистих зустрічей з найсильнішими боксерами світу [11].

У дзюдо формування штатної збірної команди країни передбачає урахування результатів спортсменів в поточному олімпійському циклі (як дорослих, так і молодіжних) та їх перспектив у наступному. При визначенні кандидатів до збірної враховують їх міжнародний змагальний досвід, рівень спеціальної та загальної підготовки, функціональні резерви, планомірність та динаміку зростання результатів. Важливими критеріями є конкурентоздатність спортсменів на національних та міжнародних змаганнях, а також їхня здатність якомога швидше адаптуватися до змін, внесених Міжнародною федерацією дзюдо (IJF) до правил змагань. Натомість у системі відбору для участі у чемпіонаті світу 2022 року зазначено, що учасники цього турніру повинні посідати певну позицію у світовому рейтингу IJF (1–100 місце) та 1–16 місце у світового рейтингу IJF серед юніорів.

Головними критеріями для включення до стартового складу олімпійської збірної команди зі спортивної боротьби є результати участі у відбіркових та контрольних змаганнях. Перелік основних відбіркових змагань для участі в Іграх Олімпіади включав ліцензійний ЧС 2019 р., європейський відбірковий турнір 2020 р., два всесвітні відбіркові турніри 2020 р. Окрім них, спортсмени-кандидати на участь в Іграх Олімпіади зобов'язані були взяти участь у Київському міжнародному турнірі 2020 р. та

чемпіонаті України 2020 р. У разі виникнення суперечок за рішенням тренерської ради претенденти повинні були взяти участь у міжнародному турнірі в одній ВК. Переможця турніру або особистого поєдинку зараховували до стартового складу олімпійської збірної команди. У разі однакової позиції у національному рейтингу перевагу надавали спортсменові, які вибором олімпійську ліцензію [11].

Нині склад олімпійської збірної команди зі спортивної боротьби повинен бути оголошеним тренерською радою з урахуванням результатів, продемонстрованих спортсменом на основних відбіркових змаганнях протягом року та континентальному чемпіонаті, його досвіду участі в міжнародних змаганнях, стабільності та надійності участі у ЧЄ та ЧС [11].

Так само як у фехтуванні, упродовж олімпійського циклу 2017–2020 р. у тхеквондо відбір включав кілька етапів:

- I етап (2017 р.). За результатами всеукраїнських та міжнародних змагань (чемпіонати України, ЧЄ, ЧС, міжнародні турніри) визначено три склади – 24 спортсмени;
- II етап (2018 р.). За підсумками аналогічних змагань визначено два склади – 16 спортсменів;
- III етап (2019 р.). За підсумками аналогічних змагань визначено два склади – 16 спортсменів;
- IV етап (2020 р.). За цими критеріями відібрано 1,5 склади – 12 спортсменів. Заплановано участь в Європейському відбірковому турнірі та завоювання олімпійських ліцензій.

Відповідно до чинної системи відбору у тхеквондо кваліфікаційні вимоги до кандидатів залишилися аналогічними. Окрім цього, спортсмени повинні мати відповідний кваліфікаційний рівень (Дан, куп), активну міжнародну ліцензію (GAL ліцензію) та взяти участь щонайменше в одному міжнародному рейтинговому турнірі G-класу. Для зарахування рейтингових очок атлет повинен виступати у ВК, в якій він пройшов відбір на чемпіонаті України [11].

7. ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМКУ

На підставі аналізу систем відбору до складу національних збірних команд в олімпійських спортивних єдиноборствах в циклах 2016–2020 та 2021–2024 рр. встановлено, що більшість положень цих документів є схожими. Спільними критеріями, за якими спортсмени можуть бути відібраними до команди, є динаміка результатів, стабільність та надійність виступів на міжнародних змаганнях, конкурентоздатність та результати особистих поєдинків з головними суперниками. При цьому відбір до стартового складу команди на головних змаганнях сезону або чотирирічного циклу включає кілька етапів, на кожному з яких визначають різну кількість кандидатів до національної збірної команди (з наближенням року проведення чергових Ігор Олімпіади цю кількість пропорційно зменшують). Окремим пунктом в усіх системах відбору зазначено необхідність дотримання правил актуального антидопінгового законодавства.

Відмінності у системах відбору полягають у способах визначення стартових складів команди на головних змаганнях сезону або чотирирічного олімпійського циклу. У більшості спортивних єдиноборств відбір до стартового складу команди на головних змаганнях сезону або чотирирічного циклу здійснюють на підставі національного рейтингу. Механізм його формування має відмінності залежно від виду спорту. Іншими критеріями для включення спортсмена до команди є демонстрація певного результату (місце на певному турнірі), позиція у світовому рейтингу, факт завоювання олімпійської ліцензії.

Головними тенденціями змін у системах відбору спортсменів-кандидатів до національної збірної команди України для участі в Іграх Олімпіад (на прикладі спортивних єдиноборств) є удосконалення механізмів формування національних рейтингів, урахування сучасних вимог антидопінгового законодавства та потенціалу конкретного атлета не лише щодо ймовірності завоювання ним нагород найвищого гатунку на олімпійській арені, а й підсилення команди у період проходження олімпійського відбору.

Перспективи подальших досліджень передбачають аналіз тенденцій змін у системах олімпійського відбору у сучасних спортивних єдиноборствах в олімпійському циклі 2021–2024 рр.

References

1. Platonov, V. N. (2015), The system of preparation of athletes in the Olympic sport. General theory and its practical applications: the textbook [for trainers]: in 2 books. Kiev Olympus Lit. 1: 350-400. (in Russian).
2. Zadorozhna, O.R., Briskin, Yu. A., Pitin, M.P., Potop, V., Graschenkova, Zh. V., Glukhov, I. G., Drobot, K.V. (2020). Peculiarities of staffing participants of the XXXII 2020 Olympics in Tokyo (on the example of martial arts). *Ukrainian Journal of Medicine, Biology and Sports*, 5, 3(25), 445-450. DOI: 10.26693 / jmbms05.03.445 (in Ukrainian).
3. Suslov, F. P. O strategii sorevnovatel'noy deyatel'nosti v individualnykh vidakh sporta v Olimpiyskiye gody [*About the strategy of competitive practice in individual sports in the Olympic years*]. Theory and practice of physical culture. 2002;11:30-3.
4. United World Wrestling; web-site. URL: <https://uww.org/athletes-results> (date of application: 10.01.2022).
5. Shandrygos V., Pervachuk R., Yaremenko V., Latyshev M. Udoskonalennya programno-metodychnogo zabezpechennya z vilnoyi borotby [*Improvement of freestyle wrestling software*]. Moloda sportyvna nauka Ukrayiny [*Young sports science of Ukraine*]. 2017.: No 1. 40-41.5.
6. Shatskykh V. V., Tropyn Yu. N. Sportivnaya podgotovka bortsov na razlichnykh etapakh evolyutsii pravil sorevnovaniy [*Sports training of wrestlers at different stages of the evolution of competition rules*]. Yedynoborstva [*Martial arts*]. 2017.: No4.84-90/
7. Latishev, M. V., Shandrygos', V. I., Ribak L. V., & Mozolyuk O. A. (2018). Analysis of the results of the performance of the national teams of Ukraine in freestyle wrestling. *Sports science of Ukraine*, 4(86), 35-42. (in Ukrainian).
8. Biac, M., Hrvoje, K., & Sprem, D. (2014). Beginning age, wrestling experience and wrestling peak performance-trends in period 2002-2012. *Kinesiology*, 46 (S-1), 94-100.
9. Korobeynikov, G. V., Latyshev, S. V., Latyshev, N. V., Goraschenko, A. U. & Korobeynikova, L. G. (2016). General laws of competition duel and universal requirements to technical-tactic fitness of elite wrestlers. *Physical Education of Students*, 1, 37-42. DOI: <https://doi.org/10.15561/20755279.2016.0105>
10. Latyshev M., Latyshev S., Kvasnytsya O., Knyazev A. (2017). Performance analysis of freestyle wrestling competitions of the last olympic cycle 2013-2016. *Journal of Physical Education and Sport*, 17(2). Pp. 590-594. DOI:10.7752/jpes.2017.02089
11. Olympic Games. Ministry of Youth and Sports of Ukraine. URL: <https://mms.gov.ua/sport/mizhnarodni-zmagannya/olimpijski-zmagannya/olimpijski-igri> (access date: 10.01.2022).
12. National Fencing Federation of Ukraine. URL: <https://www.nffu.org.ua/>. (date of application: 10.01.2022).

Abstract

ZADOROZHNA Olha, OKOPNYI Andriy, KOPYTKO Yuriy

TRENDS OF CHANGES IN THE SELECTION SYSTEMS OF ATHLETES-CANDIDATES TO UKRAINIAN NATIONAL TEAM FOR PARTICIPATION IN THE OLYMPIC GAMES (USING THE EXAMPLE OF MARTIAL ARTS)

*The article analyzes the peculiarities of the selection systems of athletes-candidates to the national team of Ukraine for participation in the Olympic Games (using the example of martial arts). The topicality of the work is connected with the need to develop and implement an effective model of Olympic training in martial arts taking into account the modern trends of their development. This would allow to compete decently with the world top athletes on the international arena. **The purpose of the study** was to determine the features of current systems of selecting athletes-candidates for the national team of Ukraine for participation in the Olympics (on the example of martial arts) and their comparison with the previous Olympic cycle.*

Research methods. Theoretical analysis, generalization of data from literature and Internet, documentary method were used to identify the development trends of modern Olympic martial arts. They also allowed and analyze the selection systems which determine the inclusion of Ukrainian athletes in the starting lineup of participants at the Olympic Games in modern sports martial arts (fencing, boxing, freestyle and Greco-Roman wrestling, judo, taekwondo).

The results. It was established that the requirements presented in the systems for selecting athletes-candidates for the Ukrainian national teams in various martial arts are almost similar. In most documents, the selection includes analysis of the athletes' performance dynamics at national and international events, rivalry and the results of personal matches with the main opponents who have obtained Olympic quota places. The main trends and changes in the selection systems in Olympic martial arts are the following: improvement of formation of national ranking lists, taking into account the modern requirements of anti-doping laws, athlete's potential not only to win medals at the Olympic Games, but also to support other team members during the Olympic qualification period.

Key words: athletes, selection, Olympic license, stages, national team.

Стаття надійшла до редакції 13.11.2022 р.

Бібліографічний опис статті:

Задорожна О., Окопний А., Копитко Ю. Тенденції змін у системах відбору спортсменів-кандидатів до національної збірної команди України для участі в Іграх Олімпіад (на прикладі спортивних єдиноборств). *Physical Culture and Sport: Scientific Perspective*. 2022. № 3-4. С. 94-101.

Zadorozhna O., Okopnyy A., Kopytko Y. (2023) Trends of changes in the selection systems of athletes-candidates to Ukrainian national team for participation in the olympic games (using the example of martial arts). *Physical Culture and Sport: Scientific Perspective*, № 3-4, pp. 94-101.